Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain 19 §:n väliaikaisesta muuttamisesta sekä asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 3 a §:n 2 momentin 2 kohdan kumoamisesta

Pyydettynä asiantuntijalausuntona esitän seuraavaa:

Lain ehdotus, että työmarkkinatuen sijasta myönnetään kotoutumistukea on tärkeä ja hyvä muutos sekä asiakkaiden, lainsäädännön että lakia toteuttavien viranomaisten kannalta.

On syytä kuitenkin ottaa huomioon, että lakiehdotuksen perusteissa korostuu liiaksi Suomen turvapaikanhakijoiden vähentäminen tukia alentamalla ja että tuet koetaan suurena vetovoimatekijänä Suomeen. Tätä väitettä ei ole tutkittu eikä analysoitu ja siksi sitä on vaarallista käyttää etenkään lainmuutoksen perusteena.

Tukia pienentämällä heikennetään täällä jo olevien elämää ja olosuhteita, eivätkä myöskään oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus eikä tasa-arvo pääse toteutumaan Suomessa asuville kuntalaisille.
Oletettavissa on, että pakolaiset eivät tule selviytymään pienennetyillä tuilla, vaan he tulevat tarvitsemaan toimeentulotukea ja työllistävät näin virkamiehiä eri puolilla Suomea. Hallituksen säästöt jäänevät toteutumatta, sillä menot siirtynevät toisille kustannuspaikoille.

Lainmuutoksen perusteluissa korostuvat vahvasti maahanmuuttajien aktivointi ja työllistyminen koulutuksen ja elämänhallinnan sijasta. Aktivointi ja työllistyminen ovat tärkeitä, mutta ennen kaikkea tarvitaan koulutusta ja yhteisöllisyyttä.
On otettava huomioon, että Suomeen on saapunut pakolaisina ja turvapaikanhakijoina huomattavasti henkilöitä, jotka ovat vailla ammattitaitoa jopa luku- ja kirjoitustaitoa.
Kotoutumiseen kuuluvat taloudellisten kysymysten lisäksi koulutuksen ja työllistymisen polut sekä viime aikoina hallituksen ja viranomaisten tiukentunut perheenyhdistämispolitiikka.

On syytä tiedostaa, että kollektiivisista kulttuureista yksin vailla perhettään ja suvun turvaa Suomessa olevat pakolaiset elävät ns. "välitilassa" - kaivaten perhettään, kykenemättä kotoutumaan kunnolla Suomeen.
Kotoutumisen tavoitteet eivät pääse toteutumaan, kun elämänhallintaa ei ole. Tämän tilan pitkittyminen ja jatkuminen tulee tulevaisuudessa suomalaiselle yhteiskunnalle kalliiksi ja tänne saapuneille pakolaisille kestämättömäksi elämäntilanteeksi.

Lain perusteluissa tulee esille myös kotoutumissuunnitelma.
On välttämätöntä, että tämä suunnitelma tehdään ja sen kestoa voidaan pidentää perustellusta syystä viiteen vuoteen. Olisi kuitenkin erittäin merkityksellistä, että kotoutumissuunnitelma laaditaan välittömästi oleskeluluvan myöntämisen jälkeen. Näin pakolaisen elämään saataisiin heti aktiviteettia ja suunnitelmallisuutta.
Nykyinen ehdotus, että ensimmäinen suunnitelma tehdään viimeistään kolmen vuoden kuluttua ensimmäisen oleskeluluvan myöntämisestä vaikuttaa huonolta signaalilta ja passivoi asiakkaita. Tämä vaikuttaa heidän elämäntilanteeseensa ja hidastaa todella paljon kotoutumisen etenemistä ja lisää yhteiskunnan taloudellisia kustannuksia.

Asumiseen lainmuutoksella selkiytetään tilannetta. On tärkeää, että asumisessa huomioidaan vakinaisen asumisen kokonaisarvio ilman erillistä painotusta.

Helsingissä 24.10.2016

Marja Pentikäinen, VTT,YL
Rehtori/ Helsingin Diakoniaopisto
Johtaja/ Kansainvälinen suojelu ja integraatio
Helsingin Diakonissalaitoksen Säätiö